

ABONEMENT

Pour un an D. 2
Edition spéciale 500 Ptrs.

ADRESSE

“İdjtihad,, Constantinople

Téléph. St. 865
XXV ème ANNÉE
15 Fevrier. 1930

İCTİHAT

Türkçe ve Fransızca
İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ
No: 291

ABONEMBN:

Seneliği [24 Nüsha] Türki-
ye için 21/2, hariç için 2
D. Âlâ kâğıdı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihat Evi

Tarihi Te'sisi:
1904 — Genève
Yirmi beşinci sene
15 Şubat 1930

müessesedir, "ilm" san'atın altında gizlidir,, eger san'at ba'zı hemzad [inné] melekeler istilzam ederse yalnız ilm bu melekeler bütünü kuvvetlerini, bütünü müessiriyetlerini verebilir. [1]

Dahası var: ilm bizzat bir şi'irdir ilm danışmend insana, cahil insan için hayal ve hatırandan geçemeyen hadsiz, payansız "lyrisme,, menbe'ları açar; tabiatın istik-safında ilm insana da'ıma yeni hayraniyyet ve teheyyüc sebepleri arzeder. Hakikî bir riyazî, bir şairdir. Bir damla su, bir kar danesi parçalanmış bir kaya, isti'are "Métephore,,larla ta'rif olunmadıkları, başka dürlü ta'rif olundukları için daha azmı şairanedirler. Bir böcek, bir nebat, bilen kimsenin cahil kimse için olduğundan daha ziyade zengin "lyrique,, sunuhat mevzuları değildir? En naciiz yer sarmaşığı tüylü sakiyle, tırtıllı küçük yapraklariyle, bir haledyon çiçeği, bir duvar üzerinde, behar mevsimlerinde çayırıları sarı renklerle bezeyen düğün çiçeği, hep bunlar hayatlarının sırrını anla maya merak eden bir müdekkik, bir müşahid için na mü tenahî tefekkür mevzuları arz eder. Tuveycin dilber sırrında bütün bir şi'ir mündemiç olduğu gibi bütün bir felsefe dahi mündemiçdir. "Fabre,, in [2] "lyrisme,, i Mistîral [3] in lyrisamine mu'adildir.

En sade principlerden başlayarak H. Spencer en yüksek mefhumlara, en yüksek fikirlere yükseliyor ve en ince ânâta "nuance,, lara nufuz ediyordu. Bizim, kürek mahkûmu zencirini sürüklediği gibi kendimizle sürüklediğimiz o "empirisme,, i mahkûm etmeye, kapamaya davet ederek zamanının adamına teklif ettiği yeni bir muvazene idi. (Bitmedi)

«1» Zikri geçen kitab sahife 38 ve 39

«2» Fabre çiçekler hakkında cazib tedkikatile meşhur bir Fransız enthomolgisidir. Bu tedkik ve müşahedeler 10 cild teşkil etmiştir. 1823-1915. A.D.

«3» F. Mistral Provence li bir Fransız şa'iridir. 18 0-1914. A.D.

Ziya Gök Alpin fikir menbalar

Bizde Türkcülükün ve milliyetçiliğin ilk kıvılcımlarını çok eski tarihlere kadar götürmek mümkündür. Fakat onun ilk defa ilmi ve sistematik bir surette ortaya atılması bu gün adı maalesef çok haksız bir nisyana uğrayan İzmirde Mehmet Necip beyin "Hizmet,, gazetesindeki neşriyat ile başlar. Bu neşriyat Türk milliyetçiliğinin tahakkuk etmiş ve edecek ideâllerinin şumullu bir programıdır.

I — Milliyet duygusu ve milli vicdanı uyandırmak.

II — Lisanda milli bir dil birliği vücuda getirmek.

III — Lisanda ilmi tasfiye, ve tahrir lisanına ilmi hücum.

IV — Milli bir edebiyatın lüzumu.

V — Halka doğruculuk.

VI — Garba doğruculuk Türk halkının yükselmesi ve ilerlemesi için garp medeniyetini kabulün mutlak bir zaruret bulunduğunu müdafaa.

1 — Türklerde milliyet duygusunu ve milli vicdanı uyandırmak için daha evvel Türklük ve Türk milleti ne demektir? Bunu anlamak icap eder. Millet hakkında yakın zamana kadar muhtelif telekkiler vardı. Onu "ırk,, olarak kabul edenlere mukabil "kavm,, zümresile izah edenler aynı ölkede oturan fertlerin mecmuuna millet adı verenlere karşı İslâm ve Osmanlılık ittihadı ileri sürenler, ona iradi bir mahiyet verenler... Necip bey muasır Psychologie, Sociologie, Lisaniyat alimlerini iyi tanıyordu. Bu ilimlerde vukuf sahibiydi. Türk milletini ve milliyetini İctimai bir görüşle bundan otuz sene evvel şöyle ne güzel tarif ediyor:

"Türklük doğrudan doğruya Türk adı altında anılan zümreyi ayırt eden lisan, tarîh, Edebiyat, Seciye, Akide gibi evsaf ve müessesatın verdiği "Millî vahdet,, dir; ferdiyet, bu millî vahdetin his

ve şuuru ve milli varlığın beka ve idameside çalışan fikirlerin heyeti mecmuasıdır. „

Bu satırların yazıldığı tarihte geniş bir saha içinde muhtelif milletleri kendisinde toplayan Osmanlı imparatorluğun kendisinin çok kuvvetli zan ettiği bir devirdi. Yukarıda da söylediğimiz gibi bu paçal camiayı bir millet telakki eden fikirler mevcuttur.

Netekim Meşrutiyetin ilanı akabında Rumu, Ermeniye, Yahudiyi, Çerkezi kardeş addedeu kanaatlar bir müddet için hakim olmamış mıydı? Necip bey bu hatalı görüşü reddediyor:

“Bütün Osmanlılar bir millet teşkil eder mi? Onlara bir millet nazariyle bakılır mı? Bir ölkede oturmak, hukukda müsavat ve siyasette vahdet itibarile onlarda bir millet, fakat hukuki bir millet oluyor. İctimai bir manada Osmanlılar bir millet, bilfiil bir millet tanınamaz. Çünkü lisanı, dini, tarihi, hülâsa bir çok şeyleri ayrı bir takım milletlerden teşekkül etmiştir. Osmanlılık henüz hali teşekkülde, yahut taslak bir millettir. „

Bu görüşe ve anlayışa nazaran, mademki bütün Osmanlılar bir millet teşkil etmekten uzaktı. Bu muhtelif cemiyetlerin lisanları ayrı harslarında, duygularında bir iştirak noktası bulmak mümkün değildi. O henüz hali teşekkülde taslak bir millettir. O halde bu gayri tabii vaziyete bir nihayet vermek lâzımdı. Türk milletinin ilerilemesi, diğer milletleri kendine temsil etmesi; istiklalinin temeli, milliyet duygusunun uyanmasına mütevakkıftır. Her şeyden evvel milli vicdanı uyandırmak icap ediyordu. Bunun için ne yapmalı ve bu mühim işe nereden başlamalıydı?

2 — Dil birliği Milli varlığı, sağlamlaştıran, fertler, arasındaki tesanüdün vücut bulmasına imkân veren amillerin en ehemmiyetlisidir. Dilimiz ne kadar gelişir, kullanılan kelimeler ne kadar Türkçe olur, Türkçeleşir, diğer tabirle, müsterekleşirse fertler arasındaki anlaşmayı ancak o zaman temin edebiliriz. Müsterek bir dil sayesinde ki Türccülük ve milliyetçilik ideallerinin tahakkukuna en yakın bir yoldan gitmek mümkün olacaktı. Halbuki üç dilden tereküküp eden Osmanlıca ile bunu başarmak mümkün değildi. Gerek söyleyişçe, gerek sözleri birleştirmece pek ayrı, pek başka olan üç dilden bir dil yapmak, sonra da bu dilin bir başka türlü ile görüşmelerin ilerilemesini istemek düşünmememe-

mezlikten ileri gelir. Sanmamki bir adam çıkupta bu üç dilin birbirleriyle uzlaşacağını, bunlardan anadan doğma gibi bir dil çıkacağını ve bunu söyleyenlerin de ileri gidece-

ğine inansın ve inandıra bilsin. [1]

Her şeyden evvel onu temizlemekle işe başlamak lâzımdı. Necip bey bunu şöyle izah ediyordu:

“Mademki ilerilemek isteyoruz. Biz bilğice, düşünüşçe, anlayışça hülâsa her şeyce acıklı bir gerilikde bırakan ne olduğu belirsiz bir dile erkekce yol vererek onun yerine bütün soydaşlarımızın konuştuğu ve güzelce anlaşıldığı dili geçirmekten başka çare yoktur. (2) Karanlıkları içinde bunaldığımız cehaleti, için için varlığımızı kemiren bir düşman yerinde tutarsak buna karşı askerle silâh

[1] Şeref beye açık mektup. Ahenk. 26 Teşrinievvel 1316

[2] Soydaşlarımız kelimesini bunu bütün Türklerle teşmil etmekten tevekki etmelidir. Necip bey pan-turasizmin şiddetle âleyhdarı idi. İlerki yazılarımızdan bunu bilhassa tavzih ve Ziya Gökalp merhumla bu noktada Necip beyin kanaatlarını mukayese edeceğiz.

bilgi ve maarif isede buda ancak ilerki makalelerde vasıflarını sıraladığım bir dille yapılabileceğinden başa yine dili, "Türkçemizi geçiririz. Amma yer yüzünde konuşulan dillerin içinde bilmeceye benzeyen, ne öğrenilir ve nede öğrenilse işe yarar bir dille maarifin yayılmasına girişmekdense hiç kımıldamamak daha yollu ve daha makuldür. Bize düşen kendilerine böyle bir eylik edilmek istenilenlerin dilini, eğer yürekden isteniyorsa alıp kullanmaktır. Bu bence en yüce en büyük bir alçalıştır.

O halde şair, edib, mütefennin, hâkim bir sırada bulunmak gerekir. kendilerinde "Altruisme," denilen içtimai sevgi tabii tekâmül edenler, öyle sanırımkı bunu sevine sevine yaparlar. Tasavvur edilsin, ne büyük bir şiidirki en yüce ediplerimiz, mütefenninlerimiz bir sırada hep birden eğilerek büyük bir hörmetle artık insan veya dil kılığından çıkmış dili kaldırıyorlar, en yüce şairlerimiz bir çobana, bir askere, bir rençbere, bir okumuşa yalnız bu dille derin duygularını anlatıyor.. [1]

Görülüyorki, Necip bey mazi gibi sırf lisani ele almış, bu sedayı atisini tehlikede gördüğü türklerin kurtulmasına, halkın ilerilemesine ve yükselmesine bir vasıta addederek, daha ilmi esaslara, daha derin hakikatlara dayanarak çıkarmıştı. Bu ses türklüğün yapma sesi değil, kendi sesi idi. Aranılan yalnız "dil," değil, kendimize, benliğimize rucu meselesi idi.

M. Faik

Tevfik Fikret

ve

Psychanalyse Tetkikleri

Dr. A. İzzeddin

Psychanalıs, eseri doğuran menabii araştıır, o menba'lardan çıkan kudret-

lerin mihanikiyeti sudurını ve bu mihanikiyetlerin eseri nasıl tekvin ettiğini izahla çalışır. Lakin müellifin ve ya eserin, edebi, fikri kıymetine karşı tamamen bi taraf daha doğrusu lakayıttır.

Esasen Freudin de söylediği gibi son zamanlarda büyük adamlar ruhiyatı serlavhası altında yapılan neşriyata karşı karilerde gına, hatta ademi tahammül emareleri baş göstermiştir. Sebebidir şu: Evvela bir takım kimetsiz tababeti ruhiye etibbası nazarı dikkatı celp için ilmin ciddiyeti mutadesini, tecavüz ederek ne edebi ve nede ilim olmayan sathı sözlerle sahifeler doldurmuşlardır.

Bunlar ekseriyetle tanasüli sahada işteha uyandıran halleri, istimna, marazi aşklar gibi az çok karışık mahiyette de ki vakayi misal olarak alırlar. Bazen ise tarihin gizli vekayiini izah etmek daıyesile hududı aşdıkları bile vakidir.

Misal olarak çok isim zikir edebilirim lakin yalnız bizzat gördüğüm şu vakayi zikir ile iktifa edeceğim. Villejuif de asistan bulunduğum sırada, yanında çalışdığım (Rogues de Fursac)a birgün yaşlıca bir zat müracaat etmişti. Misafiri savdıktan sonra servise mutad hilafı geç gelen üstad bir den bana dediki "demin garip bir ziya-rete mazhar oldum. Jan Jak Russonın asabi hastalığı namile bir doktor bir tez hazırlayormuş pederi benden fikir soruyor, dediğine göre Russonın bütün o garabetleri uremie den neş'et edermiş," dedi ve adeti üzre fikrimi sordu. Bende böyle bir ihtimalin kabil olduğunu lakin eldeki delailin rasanetin den şübhe ettiğimi söyledim. Cevabım benim fikrime hiçde mühtac olmayan bu maruf zatın pek hoşuna gitmişti. Lakin meselenin asıl garib kısmı şimdi başlıyor.

Bu tez neşir edildi [1] ve Sainte Anne bimarhanesinin sabık şefi genç

lil La maladie de Jean Jacques Rousseau
Dr. Elosu. bu tabib bir kadındır.